

Lelies spoelen

Duurzaam en economisch verantwoord

De mijnbouw, de aardappelteelt, de mestverwerking, de voedingsmiddelenindustrie...

In een poging tot een 'duurzaam en economisch verantwoord leliespoelproces' te komen, durfden een aantal lelietelers in Overijssel en een machineontwikkelaar in Friesland ver over de grenzen van de teelt en zelfs de sector heen te kijken. Met de resultaten kunnen bollentelers in heel Nederland hun voordeel doen.

Tekst: Cees de Geus | Fotografie: Yolande Holthuijzen

De lelieteelt voor Overijssel behouden. In de wetenschap dat in de provincie meer dan 1.100 ha lelies wordt geteeld, circa een kwart van het Nederlandse areaal, was dat het doel van het project 'Ontwikkeling van een duurzaam en economisch verantwoord leliebollenspoelproces', dat de afgelopen jaren dankzij bijna 2,5 ton aan subsidie uit het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (POP3) en de provincie Overijssel kon worden uitgevoerd. "We zijn nog niet helemaal klaar", nuanceert projectcoördinator Yolande Holthuijzen. "De komende maanden staan in het teken van het project afronden en de balans opmaken. Die is zonder meer positief: er zijn diverse innovatieve technieken ontwikkeld, die dusdanig in het leliespoelproces kunnen worden geïntegreerd dat de lelieteelt er veel schoner en duurzamer van wordt. En daardoor weer een toekomst heeft, niet alleen in Overijssel maar in heel Nederland."

NIEUWE TECHNIEKEN

Met Marcel Markhorst (Brucht) en Sjaak Huetink (Lemmerveld) voorop, is daarbij een belangrijke rol weggelegd voor negen lelietelers die veel tijd en energie staken in het ontwikkelen, testen en evalueren van de nieuwe technieken. "Essentieel was ook de rol van Foekema Ecosystems, een constructiebedrijf in Lemmer", vindt Holthuijzen. "Johan Foekema en zijn collega's keken fris tegen de lelieteelt en de problematiek aan en kwamen uiteindelijk met enkele doeltreffende oplossingen. Met dank aan onder andere de mijnbouw en de voedingsmiddelenindustrie."

Die problematiek kan kort worden samengevat: om de net

gerooide leliebollen te ontdoen van zand is tijdens het spoelproces veel bronwater nodig, tot gemiddeld wel zo'n 800 kuub per ha. Terwijl telers daarvoor steeds grotere bezinkbassins nodig hebben, wordt het lozen van na-spoelwater op het oppervlaktewater door de waterschappen steeds meer aan banden gelegd. "Uitdaging één was een betere benutting van de capaciteit van het bassin, door te voorkomen dat het binnen de kortste keren volloopt met zand", legt Holthuijzen uit. "Als je het zand, organisch materiaal en humus tijdig van het spoelwater weet te scheiden, met behulp van cyclonen en een ontwateringsschudder, en opvangt in een stortbunker, kun je het samen met het al uitgezeefde droge zand per ommegaande weer in een kiepwagen laden en over het perceel van herkomst uitrijden. Omdat het bassin daardoor niet meer volloopt, kun je veel langer met schoon bronwater naspoelen voordat het bassin vol is. Zo voorkom je dat er na-spoelwater moet worden geloosd. En daarmee eventuele verontreiniging door restanten van gewasbeschermingsmiddelen."

GEEN UTOPIE MEER

De zandseparator die Foekema ontwikkelde, werkt volgens lelieteler Marcel Markhorst zo goed dat volledig recirculeren geen utopie meer is. "Zo ver zijn we zelf nog niet, maar het scheelt niet veel. De afgelopen twee rooizeizoenen hebben we geen water over het land uitgereden."

Letterlijk en figuurlijk in het verlengde van de zandseparator, ontwikkelde Foekema ook een wervelbad. "De techniek is dusdanig geïnnoveerd, dat de lelies gegarandeerd worden ontdaan van bacteriën en virussen", verzekert Holthuijzen.



Met de zandseparator is volledig recirculeren geen utopie meer.

“Daartoe worden aan het eind van het spoelproces de bollen door het wervelbad gestuurd. Door een fysisch-chemisch proces in het wervelbad waaraan een kleine hoeveelheid hypochloriet wordt toegevoegd, worden alle virussen gedood. Het water kan dus worden hergebruikt omdat het virusvrij is. Die wetenschap verlaagt de drempel om in het begin van het spoelproces water uit het bassin te recirculeren.”

FINISHING TOUCH

Afkomstig uit de voedingsmiddelenindustrie kan als ‘finishing touch’ aan het eind van de spoellijn nog een nieuwe, eveneens door Foekema voor de bollenteelt geschikt gemaakte ‘nozzle-machine’ worden geplaatst, die het water van de leliebollen blaast en ervoor zorgt dat ze droog in de kuubkist terechtkomen. Markhorst: “Zelf werken we alleen met de zandseparator, waarna we de lelies schoonspoelen met opgepompt bronwater dat daarna in het bassin wordt opgevangen. Afhankelijk van de bedrijfssituatie en de PIAMV-druk, kan een teler ervoor kiezen om zowel de zandseparator als het wervelbad in de spoellijn op te nemen.”

Tekenend voor het succes van het project is dat de eerste door Foekema ontwikkelde machines inmiddels via Graafstra Machinebouw in Oosterwolde in de markt zijn gezet. Op de Mechanisatietentoonstelling in Vijfhuizen was de belangstelling volgens Holthuijzen vorig jaar enorm. “Je merkt aan alles dat dit innovaties zijn die ertoe doen. Dat het project in aanmerking kwam voor Europese POP3-subsidie in het kader van het thema ‘samenwerking voor innovaties’, is meer dan terecht: dit is een schoolvoorbeeld van



Het wervelbad ontdoet de lelies gegarandeerd van bacteriën en virussen.

wat je kunt bereiken als je als telers samen je nek durft uit te steken en buiten de gebaande paden durft te treden.”

‘ZANDSEPARATOR 2.0’

Mede dankzij de ‘zandseparator 2.0’ in de spoellijn ziet Markhorst het komende lelseizoen met vertrouwen tegemoet. “We mogen nog steeds spoelwater uitrijden op het perceel van herkomst en we mogen nog steeds zand van het ene perceel naar een ander perceel slepen, maar de regels worden steeds strenger en het gaat met eindeloze discussies gepaard. Deze innovaties in het spoelproces maken een einde aan dat soort achterhoedegevechten en leveren een bijdrage aan een duurzame en gezonde lieteelt, precies zoals we voor ogen hadden toen we er in 2016 aan begonnen.” ♦